

Q. N. 353, 34

X 187 9845

ORATIO

De

PRÆCIPVIS BELLI SVSCIPIENDI CAVSIS.

In

PUBLICO PROCERUM ET

Cultorum Academicorum confes-

su spectatissimo,

ILLUSTRIS LUDOVI-
CIANÆ, QUÆ EST GIESSÆ HES-

SORUM CELEBERRIMA ACADE-
mia, habita

Die XX. Augusti Anno M. DC XV.

Ab

JOHANNHEINRICO Bosen / auff Franckleus
ben Equite Misnico.

GIESSÆ HESSORUM,
Excudebat Nicolaus Hampelius, Typogr. Acad.

M DC XV.

REVERENDA DIGNITATE, STRENUA NOBILITATE multijugâq; rerum & linguarum experientia spectatissimis Viris,

Dn. HENRICO à Gleisenthal / Electo & confirmato Præposito Martisburg. Decano Numburg. Serenissimi Saxon. Electoris Consiliario intimo:

Dn. THEODORICO Bosen / Decano Martisburg. respectivè, fautoribus adgnato & amicis iugi observantiæ cultu ætatèm prosequendis.

Non satis est benè velle, viri præcellentes, sed & benè facere. Liberale est officium serere beneficium. Benè vobis velle virtutis vestra suadet generositas: Benè vobis facere virium negat tenuitas. Officium obsequii mei erga vos stimulat candor: beneficium vestra dignitatis impedit splendor. Testari adfectum meum erga vos avelo, imò teneor, non tamen ultra posse. Chartis me involvens chartaceum vobis fero levidense munusculum. Nò tam deliciis quàm iustis affectionibus benivolentia vestra genium moveri, cum Ulpiano ꝑC. spe nitor pulcra. Belli causas precipuas demissâ, styli cymbâ percurrere, vestroq; nomini consecrare volui. Vestra erit dignitatis, hoc quaecunq; ex liquido tamen & sincero observantissimi adfectus canali depromptum argumentum, equo & sereno vultu inspicere, studiisq; meis favere. Valete, vigete, favete æviternum. Giessa ex Museo meo 20. Augusti.

V. R. & S. N.

additiff.

Johannes-Henricus Bose auff
Frankleuben.

COLLEGII PHILOSOPHICI

In Academia Giessena hoc tempore

DECANUS,

CONRADVS BACHMANNVS, ANTIQVITA-
tis & Humanitatis Professor Civibus Academicis,

S. P. P.

UT Nobilium virorum exercitia sunt verè nobilia, sive aureo Pacis tempore ea peragantur, sive turbulento Belli cursu tractentur: Ita quoq; singula suis nunquam destituuntur commodis & emolumentis: Et præcipuè dum in Minervio adhuc versantur atq; Atheneo, quid nobile ingenium magis deceat, quàm & loco & ordine suo condignum aliquid moliri? Quod etiam subinde apud nos, factitatum vidimus, dum videlicet alius tales sibi artes cõquirat, easq; in sese sponte lubensq; partes suscipit, quibus si opus sit, & Patriæ & summo Magistratui prodesse laudabiliter possit, justitiam Populis præstare, fas & æquum tutari, injustitiam depellere, iniquitatem coërcere & evertere. Alium videmus potius eloquentiâ & linguæ fulmine inclarescere: Hinc non solùm in privatis suis Museis, inter pares & ejusdem consortii Collegas nunc disputando nunc verò perorando periclitatur virésq; suas explorant, & magno ipsorum Bono corroborant, donec in publicum ipsis progredi, jam integrum est, & in clarissimorū hominum consessum plenis, quod aiunt, velis provehantur. Id quod tu iam facis Nobilissime JOHANNES HENRICE BOSEN, quem equestria studia ab hisce Academicis exercitiis tantum abest, ut abstrahât, ut potiùs in iis habitare videaris. Et sanè Virtus & Eruditio sunt, quæ perseverant, & ex iis Fama quæ si non æterna tamen diuturna sunt. No-

bilis ad hæc animus eat, & Ingenuus qui cœlum spirat, terram desperat: Tu idem facis hoc, & ut diu facias feliciterq; perficias Deum oro. Maeste esto hoc Ingenii & Doctrinæ ausu laudabili! In Romanâ olim Republicâ longo receptum erat usu atq; comprobatum, ut vegetiora Ingenia, & quæ ad ætheriam sui originẽ respiciebant, in Templo fortè Apollinis sua recitarent vel Carmina vel Orationes, publicèq; ad hæc exercitia invitarentur Maximi, Minimi, Medioximi; Et sæpe Orbis Terrarum Principes huc convenerunt, & haud ignaviter auscultârunt; Augustus non abfuit, Claudius non emansit, Domitianus non neglexit: Et hi non modò Auditores erant sed in Scholastico hoc negotio Censores ac Judices, nec Laudicæni erant sed Veronenses: neq; Tarentinis sese associabant aut Consentinis, sed Persis atq; Læliis. Inter quos & vos adeste, M I L E C T O R E S, deinde horâ XII. Pomeridianâ & Orationem hanc Doctam & Bonam non audite modò sed etiam auscultate & animi mentem advertite: Recitabit eam, quem paulò antè nominavi JOHANNES-HENRICUS *Bosen auff Franckleuben* Eques Misnicus, quẽ iam per sesquiannum ferè inter nos obversantem vidimus Exemplum quod imitetur Juventus nostra ad Virtutem & Modestiam, & dicet *De Præcipuis causis propter quas Bellum debeat moveri aut perfici.* Utilis materia Reipubl. & iucunda propter Historiarum varietatem. Causa enim belli quò iustior est, eò & fortuna in bello superior è Cœlis dari solet. Quare vestrum erit, Studiosi, Commilitoni huic vestro officium hoc non denegare, quod ipsum aliis antehac frequenter præstare vidimus, scientes neminem huius operæ temporisq; pœniturum esse, nosq; vobis vicissim & operâ & studio nostro nunquam defuturos promittimus. P. P. die XIII. Cal. Sept. Anno M. D C X V.

O R A.

ORATIO

DE PRÆCIPUIS BELLI SUSCIPiENDI CAUSIS.

DVo sunt, Magnifice Dn. Rector, Strenue, Nobilissime, rei militaris & exoticarum linguarum peritia experientissime Dn. Capitaneæ, Illustrissimi nostri Principis Consiliarie intime, Spectabilis Dn. Decane, Reverendi admodum, Clarissimi, Consultissimi, Experientissimi, Excellentissimiq; viri, Præceptores & Fautores multis nominibus suscipiendi: Studiosi generis nitore, literarum honore nobilissimi præstantissimi, veræ germanaq; virtutis promi cõdi lectissimi. Duo, inquam, sunt publicorum temporum genera, unum pacis, alterum belli, quorum alterum utile est semper & optabile, alterum nunquam optabile, nunquam frugiferum, nonnunquam tamen necessarium. Pacem divina Maiestatis iubet auctoritas. Pacem nobis Christi impertit lenitas, dum ex hoc mundo abiturus, nõ belli calamitatem sed pacem nobis reliquit & tranquillitatẽ. Non dixit Salvator, bellum relinquo vobis, bellum meum do vobis; sed pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. a Pacem Apostolorum nobis inculcant & monita & madata, ut quantum in nobis est cum omnibus eam conservemus, b inquiramus & persequamur. c Pacem mentis suadet serenitas, animi tranquillitas, amoris vinculum, charitatis consortium. d Pacem Reipubl. flagitat utilitas, quam rerum omnium commitatur felicitas, ut remoto omni dubitationis repagulo cum Poeta e dicere possim:

a Joh. 14.
v. 13.
b Rom. 12.
v. 18.
c Psal. 34.
v. 15.
d August.
e Sylius.

————— Pax optima rerum
Quas homini novisse datum est: pax una triumphis
Innumeris potior. —————

O R A T I O.

Belli e contra ingruente nimbo, tristis in omnes partes rerum apparet facies: Exulat iustitia, silent leges, eiuq; comites pietas & honestas: squalent municipia, affliantur Colonia, agri quasi senio confecti marcent:

a Virgil. 1.
Georg.

a ————— cum nullus aratro

Dignus honos mœrent abductis arva colonis.

b Ant. de
Guevar. in
Horolog.
Princ. l. 3.

c. 14. num.
499.

c Idem l. 1.
c. 31 n. 117.

d Senec.

e Lucan.

Belli dominante libidine neminem fortunis suis frui licet, aut sine superventu cibum capere, quietè dormire, securè iter facere. b Convertuntur aratra in arma, boves in equos, stimuli in lanceas, vomeres in sagittas, tunica in loricas, fundæ in balistas, simplicitas in malitiam, labor in ignaviam, amor in odium, charitas in crudelitatem, iustitia, in violentiam, eleemosyna in furtum, religio in idolatriam, c & deniq; nullum nefas exemplo caret, d

e Stat curor in templis, multa q; rubentia cæde

Lubrica fæxa madent. —————

f Polyb. l. 3.

a Psal. 85.
v. 12.

b Deuter.
23. v. 6.

Quam dulce itaq; & honorabile pacis est nomen, tam abominabile belli omen. Hoc tamen non ita quis dictum à me existimet, quasi omnis suscipiendi vel suscepti belli ratio sit detestanda, dirisq; indignis devovēda, sed quæ iniusta, perperam & temerè suscepta. Nam pax, si justa est & honesta, res est omnium pulcerrima. Nihil tamen aut faciendum est injustè, aut patiendum turpiter, ut pace frui valeamus, inquit elegātissimus auctor. f Hoc ipsum iehova regia Psalmographi voce graviter & graviter animis nostris instillat; dum inquit: ita pax colatur ut misericordia & veritas obviant sibi, iustitia & pax osculentur se invicem. a Vbi iustitia non est fundamentum, nullum pacis esse potest ornamentum Hinc pacem ne cum Moabitis ineant serio divinâ voce monentur Israelita. b Quare cum vel amor iustitiæ, vel iniusta nostri nostrorumq; violatio, vel deniq; extrema necessitas cogat sapius bellū suscipere, causas belli propter quas sapius suscepta bella, vel suscipi possunt, exercitii gratiâ referre propositum habeo. Quod non eò pertinet quasi omnes belli causas orationis flore convestire: facundiæ & elegan-

O R A T I O.

elegantia rore irrigare mihi persuasum habeam. Non ea mens animo, nec ingenii mei id patitur tenuitas, sed quasdam ex illis cursim, saltuatimq; delibare in animum induxi meum. Quod dum facio, illud Platonis mente satis accurata examussum, ruminor, orationi & iis rebus quae oratione tractantur quandam inter se cognationem intercedere oportere, ex quo ultrò & pronò, quod dici solet, alveo flueri ac consequi video, ut ad causas bellicas pro dignitate inquirendas, bellicum à veterano quodam Martis Candidato depromptum orationis genus requireretur. Sed haec omnia re adhuc integra suo aestimanda fuissent pretio, maioreq; cautione providenda. Quamobrem ne clypeum post vulnera resumere vel quaerere velle videar, nunc quidem semel altum ingressus, quò me cunque iudiciorum vestrorum aura, Proceres Academici Spectatissimi, cultores Nobilissimi, Praestantissimi, vel alia quaevis tempestas exceptura, vela nimirum facienda sunt. Illud modò antequam alterius provehar, à vobis, eà qua par est, animi devotione contendo, ut cum omne mihi perfugium, omne praesidium, in vestra benignitate, humanitate & facilitate situm est, humile hoc & demissum genus dicendi, vestro favore & silentio sublevetis, auriumq; ut sic dicam, vacuas ades mihi ad per breve tempus aperiatis, ac propositi thematis peregrinationem, vel si mavultis perennantem veritatem à meà tenuitate admittatis, quò mea haec oratio, his velut secundis subvecta ventis, quem sibi proposuit portum, facilius consequatur. Cum itaq; favoris vestri auram placidè & benignè mihi adflare proceres & cultores Academici, cuiusvis ordinis spectatissimi, persentiscam, omnibus incedens latitiis ceptam spartam pro parte virili, ne vos

————— longis ambagibus ultra

Quam satis est morer —————

adornare conabor.

Sive amœnissimos sacrarum literarum hortos ingrediamur, sive per latos latosq; historiarum campos vagemur, nullum humani generis a vum aureo illo vel ferreo seculo, bellis fuisse vacuum cruentis

Horat.

O R A T I O.

entis iuxtà ac sanguinolentis, Sole, quod dicitur, meridiano clarius
 apparet. Et licet homines ab initio ex immensâ divinitatis bonita-
 te, non ad bellum sed ad pacem, non ad sui destructionem, sed conser-
 vationem, ad creatoris sui ideam fabricati erant, adeoq, proxima à
 summo Sole sidera constituta: lapsu tamē primi parentis in infensis-
 simas discordiarum tenebras lapsi, mutuis sœvire telis & concidere
 œeperunt. Hac feritate belluis præimus, quæ non belligerant nisi in
 dispar. Plin. lib. 7. hist. nat. proœem. Homo autem homini lupus.
 Plaut. in A sin. ludus cruentus & laniena est. Ac licet prioris sive
 aurei seculi mores multis orrentur encomiis præ nostris, qui in fer-
 rea isthac residui vivimus fœce: ferventi tamen & recenti serpentis
 tinctâ veneno humana malitia, ad scelera, flagitia & dissidia pro-
 lapsa truculentissima: Sicut nos in veterato obducti nequitia callo,
 non in melius, sed in peius degeneres rapimur. Hoc est quod Roma-
 nus deplorat sapiens: a Hoc maiores nostri questi sunt, hoc nos
 querimur, hoc posterius nostri querentur, eversos esse hominum mores,
 regnare nequitiam, in deterius res humanas & omne nefas prolabi.

a Seneca.

b Libr. 3.
 carm. ode
 6.

Huic conveniens Horatii extat elogium: b

Ætas parentum peior avis, tulit

Nos nequiores, mox daturos

Progeniem vitiosiore.

a Genes 4.
 v. 8.

Nonne Cain ferventissimus aurei seculi primipilus, furis Averni
 agitatus, ipsi naturæ bellum & vim intulit, dum fratris Abelis, cer-
 tissimi pietatis sacelli, sanguine manus violentas polluit. a En pieta-
 tis in aureo seculo patrocinium, quod innocentis sanguinis excepit
 latrocinium. Simili nefandæ malitiæ exemplo nostrum conspurca-
 vit seculum Alfonsius Hispanus, qui Anno Christi 1546. propter
 Augustanæ religionis veritatem, postquam fraudis & corruptio-
 nis argutiis à veritatis tramite fratrem Iohannem deflectere ac ad
 devios erroris Pontificii recessus reducere non posset, eum Nuburgū
 secutus parricida nefariè trucidavit, & rebus humanis exemit. b

b Sleidan.
 l. 17. in pr.

O tempora! O mores! Esau vegetus aurei seculi nepos auream pacis

tran-

O R A T I O.

tranquillitatem minimè seclatus, dum fratrem Iacobum, dominan-
 di imbutus cupidine, bello & armis terruit. c Pleni sunt horum ex- c Gen. 27.
 emplorum scriptores aurei, pleni sunt libri Regum, testantur Chro-
 nica & quicquid est veterum monumentorum. Si tam rara illà ho-
 minum raritate fratrum fuit concordia, non miretur quis perperã,
 plures hoc tempore crescente hominum & multitudine & malitia
 bellorum increbrescere strepitus. Quare, (ut eò quò digressus sum re-
 vertar) cum nullum seculum, nulla ætas extitit, in qua non Martis
 insonuit tuba, quæ non bellorum & dissidiarum conspersa fuit se-
 minibus, secretaq; ab omni fœce & lentore floruit, ex iis quænam bel-
 la vel duella iusta, Deo, lege & Rege permittente, necessitate urgente
 vel suscepta vel suscipienda sanæ rationis dictamen innuat enar-
 rare, mentis defixa stat sententiã. Sunt enim belli sicut pacis iura: eaq;
 non minus iustè quàm fortiter gerenda, suggerente Livio. a Succin- a Lib. 5.
 eta & expedita huius rei controversiam dirimere potest finitio, quã
 mascula nobis suppeditat Lipsii prudentia. b Bella nimirum iusta b L. 5. Polit.
 fuisse & esse, quorum causa talis, quam religio, mos & ratio admit- c. 3.
 tunt. Nam temerè in acie versari, & manum cum hoste conflagere,
 immane quiddam & belluarum simile est. c Causa igitur velut ca- c Cic. 1. Of.
 put rei bonæ & spei est, quæ occulta quadam internaq; vi, ad Trium- fic.
 phales illas terras militem deducit, juxta Poëtam: d
 Frangit & attollit vires in milite causa

Frangit & attollit vires in milite causa

Quæ nisi iusta subest, excutit arma pudor.

Inter iustas bellorum causas primum locum & quasi clavum tenet
 defensio, quæ vim illatam repellit, ac non modo iusta sed & necessa-
 ria est. Vim enim vi repellere omnes leges omniaq; iura permittunt,
 e propriaq; salutis defensorem in nullo errare posse Augustissimus e L. 54. §. 4.
 Imperator Antoninus rescripsit. f Hoc & ratio doctis, & necessitas ff. ad L. Aq.
 barbaris, mos gentibus & feris natura ipsa præscripsit. a Et ut de f L. 3. C. ad
 religionis causa prius edisseram, quæ apud omnes ab origine mundi L. Corn. de
 gentes primum æquitatis ordinem sibi vindicavit: ut quoties de ne- Sicar.
 gotio incidenti plures concurrerent sententiæ, semper præferretur il- a Cic. pro
 la, quæ Milon.

Bella, quæ

O R A T I O.

la, quæ religioni propius accederet, hoc est, pietati & iustæ erga Deum
b *L. i. Offic.* functioni pro nostro munere. Hinc Cicero, *b* in ipsa communitate
 inquit, sunt gradus officiorum, ex quibus quid cuiq; præstet, intelligi
 potest: ut prima Diis immortalibus, secunda patriæ, tertia parenti-
 bus, deinceps gradatim reliqua reliquis debeantur. Eodem naturalis
c *L. 2. ff. de* dictaminis spiritu ductus Pomponius *l. c.* religionem erga Deum
Just. & Jur. interpreti primæ iuris naturalis capita recenset. *d* Religionis defenden-
d *Joh. Cal-* da causa ad conservandum purum illibatumq; Dei cultum, contra
vin. in Le- violentos temeratores & oppressores, sive exteros sive domesticos ar-
xic. Jurisd. ma mota & moveri posse, testantur exempla piorum & cordatorum
verb. Reli- *gio.* *e* Polan. in *Sacra profanæq; historia.* *e* Tempore Nehemia *f* propter religionis
e *Polan. in* defensionem & retinendum genuinum Dei cultum, mœnia muni-
syntagm. verunt, ac arma sumpserunt Israelitæ, & adversus Sanabellat & e-
Theol. vo- lus affeclas, qui eos delere, religionemq; Iudaicam extirpare hostili-
lum. 2. l. 10. ter conabantur. Confirmat hoc constantissimum Machabæi exem-
c. 67. plum, qui bellum maluit suscipere, quàm divinam legem abolere. *g*
f *Nehem.* Maximianus Episcopus Vagiensis auxilium belli petiit ab impera-
4. v. 13. & tore Christiano contra hostes Ecclesiæ, non tam sui ulciscendi causa,
seqq. quàm tuendæ Ecclesiæ sibi concredita. Hoc si prætermisisset non eius
g *1. Mash.* fuisset laudanda patientia sed culpanda negligentia, ut Divus Au-
2. v. 43. & gustinus rescribit ad Bonifacium. *a* Iuste semper susceptum fuit &
seqq. adhuc suscipitur ab Imperatore Romano pro defensione tam religio-
ne. Maxi- nis quàm regionis ad arcendos & fugandos Turcas, Sarracenos, aut
mianus 2. similes fidei nostræ inimicos; *b* quippe quod in religionem divinam
caus. 23. q. committitur in omnium fertur iniuriam ut sacratissimi Imperato-
3. res Arcadius & Honorius rescripserunt. *c* Talis si non vindicetur
b *Dâhaud.* iniuria, hoc tandem consequitur quod Tullius retulit: *d* Pietate ad-
in pract. versus Deos sublatâ, fides etiam & societas humani generis & unâ
crim. c. 82. excellentissima virtus, iustitia tollitur. Adde & hoc quod qui reli-
n. 15. quem gionem impugnant, nova deinde numina introducunt; multos pel-
allegat. Bo liciant in conitratione, aliâq; innumera incômoda progenerant. *e*
cer. de bell. Deniq;
& duell. c. 5. *Andr. Gail.*
l. 1. de pac.
publ. c. 4.
n. 40.
s *cl. 4. §. 1. C. de hæretic. d* Cic. de natur. Deor. *e* Alber. Gent. l. 1. de Jur. bell. c. 10,

Deniq; si unquam humanus sanguis effundendus est, pro eo effundi debet, qui suum pro humano genere sanguinem effudit. Recētia huius rei exempla passim nobis obvia. Cui non est notum, bellum Belgicum non ita pridem contra Hispanum, tam ad religionem, quam regionem defendendam, ac repellendam crudelitatem, tyrannidem & impietatem Antichristiani dogmatis, iuste susceptum & feliciter gestum superioribus annis fuisse? f. Occasionem huic bello prestitit inter alia satis nobilitata Ducis de Alba Hispani crudelitas, qua nulli aetati, ordini aut sexui pepercit, & rebus & patrimoniiis inhiauit, tantamq; stragem piarum animarum edidit religionis pretextu, ut nec furca nec alia supplicii genera sufficerent, referente nobis prolixè Meterano egregio Belgicarum rerum scriptore, a ita ut talia legendo non facile quis à lachrymis temperare sibi possit. Isthaec si vi tandem non repulsa fuisset vis & crudelitas, non solum Belgia sed etiā magna Germania pars, quae a modo puro divini verbi pabulo pascitur, pestifero Papisticae superstitionis veneno inescata fuisset. Prælustre belli religiosi exemplum in medio Germania sinu paulò ante accidit, quod Carolus V. Augustus, felix & Clemens Monarcha, adversus fœderis Schmalcaldici serenissima lumina, Ioannem-Fridericum Magnanimum Saxonia Septemvirum, & Philippum Bellicosum Hassia Landgravium movit. Et licet huius belli in publico proscriptionis horum principum programme, longè alia speciosa gravamina producantur, quae Imperatorem ad arma impulerint, quod videlicet Imperatori non tantum ipsi se opposuerint, sed etiam alios ordines, ut idem facerent & illicitas cum ipsis inirent coniurationes, cōpulerint; fœdera illicita adversus Maiestatem Imperii & suam pepigerint, exteros Reges in odium eius concitarint cum Turca, blasphemus & pravo quarta illius bestiae cornu, innumeros tractatus habuerint, Henricum Ducem Brunsvicensem finibus eiecerint & custodiis manciparint; Cameram Imperialem recusarint; Bona Ecclesiastica in profanos usus rapuerint, a & alia quae florentissimus Germania nostra scriptor Sleidanus b exquisitè enumerat. Verum

f Meteram.
lib. 2. der
Niederlän-
dischen
Krieges
Beschrei-
bung.
a Lib. 3.

a Anton.
Wolff. in
disput. sua
de pac. rell.
man. scr.
b Libr. 17.
comment.
pag. mihi.
256.

utut hac specioso verborum vel rerum apparatu gnarviter in agis
 quam verè in medium producta sint, attamen propter religionem
 non rebellionem bello hoc Germaniam exarsisse, ex continuata reli-
 giosi tractatus serie ac multiplici Papalium consiliorum fraude &
 astutiis liquido apparet. Quem fugere aut latere potest, qui modo li-
 mis, quod dici solet, oculis temporis illius scriptores inspexit, Papam
 suis consiliis & machinationibus, id sibi planè propositum habuisse,
 nullum se aquor arare posse utilius, quàm remis velisq; contendere,
 ut pessundatâ Evangelii veritate, (cuius scintilla tanquam prima
 aurora rubedo, nocte tenebrarum & densissimis errorum immersa
 cryptis, hominum iniquitate, exilire & splendescere cæperant,) cre-
 ptoq; puro religionis cultu, impuros traditionum suarum susurros
 adorandos obtruderet, ac pedum suorum pulverem pro more veteri
 lingèdum exhibere posset. Quem præterit, quam dulci verborum le-
 nocinio primo religionis ingressu Saxonie Electoris animum infra-
 ctum Versipellis Romana nequitia vulpecula demulcere & lucrari
 tentaverit, commendando virtutes & familiae ornamenta, anteces-
 sorumq; suorum erga sedem Catholicam observantiam. C Verbo-
 rum illecebris veritatem expungere non valentibus auream rosam
 mittit, qua multis superstitionum ceremoniis & Pompa solet quo-
 tannis à Pontifice & consecrari & singularis benevolentia causa
 tanquam munus quoddam divinum cuiquam donari, a omnino cõ-
 fidens liberale esse officium, beneficium serere, b ut possit inde ex
 Lutheri sanguine metere fructus. Hisce locum non habentibus inse-
 cutæ sunt minæ tam Pontificis quàm Imperatoris in Comitibus Au-
 gustanis Anno Christi 1530. Pontificiorum omnium conspiratio,
 quos data fide promississe, fortunas omnes se Imperatori communica-
 turos & sanguinem ipsum atq; vitam, ut religionis negotio finè im-
 ponant, protestantibus retulit Elector Brandebur. c Deniq; ut mul-
 tas intermedias technas sicco pede transeam, quibus extremũ Pon-
 tifex tentavit instigando imperatorem, ut ferro, vi & flammâ se-
 viret in religionis Augustanae socios, neq; abstinuit donec Clemen-
 tissimi

e Sleid. l. 1.
p. 7.

a Sleid. d.
lib. p. 17.
b Cicer.

c Sleid. l. 7.
p. 195.

O R A T I O.

*tissimi & felicissimi Monarchæ animum lucratus belli calamita-
 tem Germania inferret, causasq; confingeret, quæ rebellionis speciem
 præ se ferrent, quibus Optimum Imperatorem inflecteret. Testatur
 id abundè renovatio fæderis inter Imperatorem & Pontificem per
 Cardinalem Tridentinum facta, ut eos qui Tridentinum Conciliū
 recusent & errores Lutheri defendant, viribus & armis ad priscam
 religionem & sanctæ sedis obedientiam reducant. d Testatur id bo- c Idem d.
l. 17. p. 514.
 norum Ecclesiasticorum per Hispaniam mediæ partis Imperatori à
 Pontifice facta concessio. Testantur id Helvetiorū ad Imperatorem
 literæ, quibus exponunt non eandem ab Imperatore & Papa propo-
 ni belli causam, Papa quippe Romana sedis & Concilii Tridentini
 neglectum allegârat. Imperator verò causam rebellionis. a Testa- a Sleidan.
l. 18. in pr.
 tur sanguinaria Farnesii Vox, qui ex Italia discedens dixisse fertur,
 se tantam esse daturum stragem per Germaniam ut in Lutheranorū
 cruore vel natare posset equus ipsius. Ex his & aliis quæ magno colli-
 gi possunt cumulo argumentis, tam liquida & obvia est belli Smal-
 caldici causa, ut nemo, nisi rationem omnem & sensum exuat, aliā
 quàm veritatis Evangelicæ oppressionē allegare audeat. Plus sem-
 per valere debet quod agitur quàm quod simulatè conci-
 pitur. b Rectè itaq; Magnanimo fortitudinis & pietatis Zelo Prin- b Rubr. C.
plus val.
quod ag.
quân: &c.
 cipes & socii Smalcaldici fæderis optimi, cum viderent, magnā bel-
 li in se directam molem, arma defensionis urgente durissimo necessi-
 tatis & conscientie telo sumpserunt, ut concessam Evangelicæ veri-
 tatis lucem suo patrocinio ad extremum usq; spiritum defenderent.
 Postulabat id ab ipsis, muneris celsissimi divinitus demandata ra-
 tio, ut nutritii Ecclesiæ c & utriusq; tabula custodes gnarures exi- c Esa. 49.
v. 23.
d Rom. 13.
v. 4.
 sterent. Gladium quippe non frustra à Deo concessum gerebant, sed
 ad vindictam & defensionem. d Sed dicet aliquis Pontificia lerna
 bucco, causæ bonitatem ab exitu estimandam. Exitus bonæ causæ in-
 dolem minimè arguit. Ex parte Principum protestantium admodū
 infeliciter belli alea cecidit. Capti fuerunt & custodiae mancipati
 Saxo & Landgravius rarissima pietatis & constantie specimina,*

capti fuerunt alii Principes & proceres, occupata ditioes, demolita arces. Insuper serenissimus Saxonie heros capitis à Cesare damnatus, quam tamen ipse humana iniquitatis sortem tanta animi fortitudine excepit, ut nullam consternati animi significationem daret, causaq; bonitati confisus Cesarem hanc sententiam minimè executioni mandaturum. a Hinc rectè ipsum affatur hisce versiculis Lotichius:

a Scleidan.
lib. 19. p.
577. &
seqq.

Pectore magnanimo similem tibi nulla tulerunt
Secula: nulla ferent: dulcem profundere vitam.
Et fortem charâ pro religione cruorem
Promptus eras, mortemq; Dei pro laude pacisci
Commotus nunquam præsentis imagine lethi.

Quamvis igitur isthac belli infelicitas ex parte Protestantium, magno triumpho, magnaq; spe opprimenda veritatis à purpuratâ Romanæ sedis belluâ eiusq; consortibus, qui & auctores & suasores extiterant excepta fuit, magnumq; inde mala cause argumentum sumptum: attamen Deus veritatis defensor non vi semper & ferro eam tuetur, sed in perscrutabili providentiæ suæ consilio, furente & fremete orbe & orco inter media arma, turbas & victorias sartam tectamq; eam conservat, ut quanto magis prematur, eò feliccius au-
geatur. a

a Laſant.
lib. 5. c. 20,

Sanguine fundata est Ecclesia, sanguine cœpit,
Sanguine succrevit, sanguine finis erit.

Sanguine, inquit sacrus vates, non victoriâ cœpit & crevit Ecclesia, afflictionibus & persecutionibus succrevit. Hac sunt pietatis condimenta, veritatis ornamenta, patientiæ & fidei experimenta. Pios in fide & constantia ita Deus probat, impios verò tantò magis vindicaturus, quanto melioribus rerum successibus fruuntur nequiores. b Constantè itaq; asserendum, eventum cause bonitati ideò absimilem fuisse, ut non vi humanâ, sed divinâ omnipotentia, vincen-
tibus quantumvis & frementibus hostibus religionem conservatâ fuisse constaret. Et licet multi Ecclesiæ Augustanæ fidelissimi alu-
mi

b Hafen-
reff. Loc.
Theol. lib.
I. loc. 3.

O R A T I O.

inmi graviter pressi, ipsa horum quasi irrigata & dotata sanguine
 magmentum sumpsit & eò floruit felicius, ut rectè Philippus Me-
 lanchton dixisse fertur, Melius nobiscum victis quàm victo-
 ribus actum fuisse. Multa sunt Dei iudicia occulta, nulla tamen
 iniusta. Iusta belligerendi causa est Christianis adversus Barbaros,
 & à fide orthodoxa alienos, qui mancipatos quondam vera pietatis
 cultui ditiones hostiliter occuparunt & in sanctam Domini heredi-
 tatem violenter irruperunt, ut scilicet recuperatio fiat possessionis,
 qua Christianismus ab impiis prædonibus fuit spoliatus. c

Haëtenus religionis, restat regionis defensio. Hæc enim duo
 sunt, in quibus Principum & Magistratum oculos præsertim aper-
 tos esse convenit. Illa ut pura conservetur, nec tenebris involvatur
 Ægyptiacis, aut armis expugnetur & hæreticis opinionibus confici-
 atur: Hæc, ut pacata & tranquilla sub serenissimo iustitia vexillo
 conquiescat. Progrediatur Ambrosius a & initium huius rei sugge-
 rat: Fortitudo, inquit, quæ vel in bello tuetur à barbaris pa-
 triam, vel domi defendit infirmos, vel à latronibus socios
 plena iustitia est. Pacem optare debet voluntas, bellum cogit ne-
 cessitas, ut liberet Deus à necessitate, & conservet in pace, non enim
 pax queritur, ut bellum excitetur: sed bellum geritur, ut pax acqui-
 ratur. b. Talia bella non permittente tantum, sed & iubente Deo ab
 Israëlitis passim gesta fuerunt, quorum sunt pleni libri Mosis, Regum
 & Chronicorum. Testantur scriptores profani, apud quos plura sunt
 huius rei exempla, quàm verno tempore muscæ. Bellum defensionis
 Cyrus I. Persarum Rex adversus opulentissimū Cræsum Lydorum
 Regem Herodoto teste suscepit. c Defensionis arma Tomyrus Scyta-
 rum Regina arripuit adversus Cyrum, qui dominandi animo Scy-
 thiam suo imperio & potestati subiicere sibi imperarat. d Hoc mo-
 do Romani ab Annibale offensi secundum bellum Punicum adver-
 sus Carthaginenses decreverunt, misso Publio Cornelio Scipione, pa-
 tre Africani cum exercitu Annibali obviam. e Et quæ sunt sex-
 centa alia passim exempla. Tanta autem huius defensionis vis est, ut

c Frider.
 Schenck
 in cap. 1. 2.
 Feud. 28.
 Bocer. de
 bell. & du-
 el. c. 5.

a c. forti-
 tudo 5.
 caus. 23. q.
 3.

b c. Moli 3.
 d. caus. 23.
 Gail. ob-
 serv. lib. 1.
 57. n. 4.

c Pezel. in
 Mellific.
 Histor. p. 1.
 d Iustin.
 lib. 1. Hist.

e Pezel. p. 2.
 Mellific.
 Hist. de se-
 cund. bell.

iusta pua.

iusta censeatur, etiamsi bello petiti, bellum pro meriti essemus. Hostis quippe æquus iudex non est, nec vis belli finitur consecutione expetitorum, sed pro victoris arbitrio ambulat. Sic optima iuris ratione repelluntur testes & iudices inimici, & si causam inimicitias dederint hi contra quos agitur. a Unde Aristoteles, b eos, inquit, qui de re aliqua iudicare volunt, non adversarios, sed arbitros esse debere. Ex hoc principio æqua Romuli dicenda causa, qui adversus ingruentes Sabinos bello se defendit, quamvis causam bello & offensionem dederat, dum mulieres Sabinorum sine more rapuerat. Necessitatis vis tanta est prementibus armis, ut quæ iniusta sunt iustissima esse videantur, præclaro Bodini elogio. c Hoc quoque in defensionis bello silentio minimè involvendum, id non solum ad præsentem sed etiam ingruentem vim pertinere, non tantum quæ infertur, sed quæ & timetur, adeoque venienti occurrere morbo licere. Non enim celerius quisquam opprimitur, quam qui nihil timet. Frequentissimum calamitatis initium securitas. d Si semel hostis prævenerit, metus universa turbantur. Oportet igitur, referente Nicephoro e non potestremi nominis historico, eos qui citra periculum vivere velint, occurrere impendentibus malis, & antevertere. Nec esse cunctandum, aut expectandum, ut acceptam iniuriam cum periculo ulciscaris, si in præsentia crescentis plantæ radicem præcidere possis & adversarii malè cogitantis conatum anticipare, hoc est quod Poëta a dicit: Principiis obsta: serò Medicina paratur. Hoc maturo iudicio expedientes Smalcaldici fæderis Principes & status, primum belli impetum expectare noluerunt, sed melius esse putarunt in tempore occurrere, quam post exitum vindicare. b Ideoque parante imperatore per Italiam, Hispaniam & Austriam exercitu Principiis occurrentes Erebergum, Oenipontem & alia loca Schertelino duce occupare auebant, quibus commeatus ex Italia intercludi posset. c. Quare non audiendi sunt qui hanc Principum solertiam, vigilantiam & industriam, in rebellionem illicitam convertere satagunt. Non oportet ita temerè calumniari, sed qua mente quid

a Albr. Gent. de jur. belli lib. 1. c. 13. b lib. 1. de Cæl. c. 10.

c lib. 5. de Repub. 5.

d Albr. Gent. de iur. belli lib. 1. c. 14. e lib. 5.

a Horat. ad Loll. ep. 1.

b l. 1. C. quand. lic. sine jud. vind.

c Scleid. lib. 17. P. mihi 524.

ORATIO.

quid agatur, animadvertere. d Non ea mens fuit animo, sed illa quam Iustinianus Imperator e nobis expressit; melius esse intacta sura seruari, quam post causam vulneratam remedium querere. Iure itaq; suo utentes Principes optimi vigilantissimiq; nemini iniuriam facere potuerunt. Lege quod fit permittente, pœnam non mereatur. f Denique defensionis causa non solum ad rerum & corporis nostri tutelam pertinet, sed etiam ad vicinos & alios qui vel iure societatis civilis vel alio communitatis vinculo nobis obstricti sunt. Cum enim natura cognitionem quandam inter homines constituit, a consequens est hominis beneficio hominem in necessitatibus affici interesse, b & si vicinis vel aliis orthodoxis religionis ac societatis nostræ consortibus, quamvis remotioribus ob religionis veritatem aut regionis defensionem tyrannica vis iniuste inferatur, eos ab ingruentis tyrannidis & crudelitatis faucibus eripiamus nostrisque suppetiis sublevemus, ne presidii & subsidii destituti in crudelissimi persecutoris potestatem deveniant. c. Ad hoc natura lex nos invitat, quæ ad omnē nos stringit charitatem, ut alter alteri tanquã unius partes corporis opem & auxilium deferamus. Spurca, Cicero ne suffragante, eorum sententia qui ad se omnia deferunt. Qui non defendit nec obsistit, si potest, iniuria, tam est in vitio quàm si parentes aut patriam aut socios deserat. d Imò qui hoc dum mutare potest, tolerat, patitur peccare peccantem, ac vires subministrat audacia. e Prospera verò libat Domino qui ab afflictis pellit adversa. f. Insigne huius rei exemplum posteritati reliquit Constantinus Magnus, qui Christianis adversus sex religionis hostes auxiliares manus tulit, Diocletianum, Maximianum, Galerium, Maxentium, Maximinum & Licinum, tyranniq; devictis Christianos in libertatem vindicavit. Hoc sine hæcenus Germani bellum gesserunt ad defensionem Hungarorum adversus Turcas hæreditarios Christiani nominis hostes. Huius equitatis ductu impulsus Abrahamus, ad liberandum agnatum suum Lothum ab hostibus ereptum vernas suos armis instruxit & oppressa hostium vi, Lothum resti-

d arg. l. pen. ff. ad exhib. e l. ult. C. in quib. caus. in integr. rest. necess. non est. f l. Gracchus 4. c. iad. L. Jul. de adult. a l. 3. ff. de iust. & iur. b l. servus 7. ff. de serv. ex port. c Polan. Tom. 2. Syntagm. Theol. lib. 10. c. 67.

d Cic. lib. 1. Offic.

e Dn. Kitzel. in repetit. col. leg. disp. 1. 9. 6. lit. 6. f c. facientis 3. distinct. 86.

ruit.

ORATIO.

a Gen. 4.
b Josuz 10.

c lib. 5. de
Repub. c.
6.

a Sleidan.
lib. 16.
pag. 473.

b lib. 3. Æ-
neid.

a Thuan.
lib. 1.

d 2. Reg. c.
10.

tuit. a Non dissimilis ratio apud Israëlitas, qui pro Gibeonitarum liberatione adversus Reges aliquot exercitum duxerunt eosq; expugnarunt. b. Hinc belli semina fluxisse inter Henricum II. Gallia Regem & Carolum Imperatorem invictissimum Bodinus c. assertit quod videlicet Henricus Germania quorundam Principum necessitatibus adversus Carolum patrociniatus sit. Recentissimam huius rei figuram Philippus Hassia Landgravius praclaro ad posteritatem exemplo nobis reliquit, qui Brunsvicensibus, Hannoveranis, Bremensibus & aliis ab Henrico Duce Brunsvicēsi propter Schmaldici faderis societatem iniquè pressis iustissimè unanimi sociorum consensu subvenit, ac Henricum Brunsvicensem in tali succumbentem praelio capit & custodia detinuit a Iustum bellum propter recuperationem rerum ereptarum geri posse, nullus dubito. Ex raptu Helenæ famina apud Gracos pulcherrima, decennale bellum, Troiaq; incendium ortum & deniq; conquerente apud Virgilium Ænea b. inde

Venit summa dies & ineluctabile tempus

Dardaniæ, fuimus Troës, fuit Ilium & ingens

Gloria Teucrorum: ferus omnia Jupiter Argos

Transtulit, incensâ Danaï dominantur in urbe.

Missis antiquis & priscis belli fortunis, quæ quasi ob oculos versantur, intueamur. Sigismundus Polonia Serenissimus Rex ferè ante quinquennium pro recuperatione Smolenchi, quod primis temporibus nobile & populosum superioris Polonia fuit propugnaculum, Moschovitis bellum intulit & pristino iuri restituit. c. Bello iustissima causa Magistratus subditos rebelles & vi iniquâ insurgentes reprimere potest Davidis exemplo, qui bellum movit adversus Sebam filium Bochri hac urgente iniquitate, quod populum sollicitarat, ut à Davide Rege deficeret ad ipsum. d. Ad hanc classem bella reducenda, quæ in contumaces imperii suscipiuntur cives, quando status aliquis imperii vel qui vis subditus contumaciter iudiciorum & iustitiæ spernit vigorem, ita ut manu militari executionem adornare necessitas flagitet, idq; summo Magistratu permittente sine cuius consensu

ORATIO.

sensu nemini classicum canere, & armorum strepitum inducere licet. a Nam ideo iudiciorum vigor iurisque publici tutela videtur in medio constituta, ne quisquam sibi ipsi permittere valeat ultionem rescribentibus Theodosio Arcadio & Honorio imperatoribus. b Huius figura maxime memorabile fuit bellum Gothanum, quod imperii decreto gestum simul & confectum est contra refractarios iustitia temeratores referente Thuano. c Quotidiana huius belli experimenta multorum expressit iniquitas. Haec sunt, Auditores, causa quas precipuas iusti belli assertum iurare Sophi sagaciores prisca vel nostri aevi. Frivolis nihilominus & multo levioribus ex causis bella olim orta, confecta, hodieque oriri & confici passim obvium. Aetoli & Arcades mutuis bellis se ipsos diutissime attriverunt causa unius apricae put fuit. Picci & Scoti crudelissima bella diutissime inter se gesserunt, quae nullis foederibus placari potuerunt, tametsi pacem annos fere sexcentos antea coluissent: causa bellorum canes erepti fuerunt. Helvetii bellum gravissimum susceperunt adversus Carolum Burgundionum ducem, quod non aliter quam ipsius ducis occasu finem accepit: causa fuit, quod Helvetiis currus pellium ablati esset. d Amplificatio imperii, aucupatio gloria, & fortitudinis licet fortior & potentior hisce sit, sufficiens tamen & iusta minime censenda. Dominandi libido, nocendi crudelitas, & similia iure in bellis Gregorio suggerente a culpantur. Non est in hoc laudandus terror olim & caput orbis Alexander Magnus, qui gloria & imperii libidine universum orbem occupare contendebat. Nec me movet aut mordet, quod Imperatores Augusti felices dicantur, quod feliciter fines imperii extendere & augere debeant. Fateor quidem augere debent, non tamen rapiendo aliena, sed recuperando amissa, tuendo praesentia. Possunt hoc Augusti, quod iuste & honeste possunt. b Virtus est placitis abstinuisse bonis. Non dissimilis ratio infidelitatis & introducenda religionis, quae pariter aequa causa bello populum aliquem a nostro dominio nostraque iurisdictione remotum aggrediendi non est. In religionis negotio nihil quicquam valet mortalis hominis auctoritas,

a l. un. c. ut
armor. ul.
&c.

b l. 14. C. de
iud. & coe-
lic.

c lib. hist.
39.

d Bodin.
lib. 4. de
Repub. c. 1.

a c. 4. caus.
23. q. 1.

b arg. l. nō
aliter 7. ff.
de usu &
hab.

O R A T I O.

nec est opus vi & iniuriâ, quia cogi non potest. Imo arma contra naturam huius rei sunt, ideoque pro astruenda ea nihil conferre valent. Quod effici nequit per vim id aggredi per vim furiosum. Rationem etiam hanc audiamus: religionis ius hominibus cum hominibus propriè non est: itaque nec læditur ius hominum ob diversam religionem. Unde ergo belli causa? Religio jus est inter Deum & hominem, ut doctè colligit Albericus Gentilis c in eleganti suo de iure belli libello. Progrediatur Lactantius & multis lustrorum cursibus celebratus auctor: longè diversa sunt carnicina & pietas, nec potest aut veritas cum vi aut iustitia divina cum crudelitate coniungi. Inducenda igitur religio est non occidendo sed monendo, non sævitia sed patientia, non scelere sed fide. Hoc suo calculo Cuiacius a iuris Romani Aquila insignis comprobatur, dicitur ex mente Cassiodori refert, neminè cogi posse invitum ut credat, Lipsii b consilio in fide agendum ceu in fidibus, si quid discrepat, non statim disrumpendum, sed paulatim ad concentum reducendum. Laudabile est laudatissimi Regis Polonia Stephani elogium: nolle se conscientias dominari, siquidè solus Deus hæc sibi tria reservavit, nèpe creare aliquid ex nihilo, nosse futura, & dominari conscientias: Apage ergo crudelitatem inquisitionis Hispanica, quæ urit, cædit, secatur, divortium à Romanâ superstitione facientes & immani cæde in omnem sexum & ætatem debachatur. Pungit & lacerat cuiusq; boni mentem Hussiticae oppressionis ob veritatem recordatio. Suspiria & gemitus elicit constantissimorum studiosorum Petri Flistedii & Adolphi Clarebachi. Colonia ob Augustanæ religionis confessionem combustorum innocentia. c Imò lacrymas exprimit Ducis Albani in Belgia incredibilis sævitia qui multa hominum millia ob religionem truculentissimè occidit. Mares igne & laqueo, fæminas vivas terra & pulvere suffocavit. Nec privato contenta hæctenus sanguine Antichristi fuit immanitas, sed regna invadere, provincias diripere, regiones occupare, at cruentis faucibus ad exsorbendum quod reliquum est innocui sanguinis

L. 1. c. 9.
d L. 5. c. 2.

a Lib. ob-
serv. 16. v. 3.
b L. 4. Po-
lit. c. 4.

c Sleid. l. 6.
p. mihi.
175.

O R A T I O.

guinis verè fidelium inhiare conata est, & perditissimis machinationibus quotidie conatur. Reges & principes ad nutum suum non viventes pulverè pedum suorum ultrò non lingentes, anathematis & proscriptionis fulmine ferit, ac deinde bello petit. Regesq; potentiores in executione ac sanguine armat. Testatur id iterata Regum Angliæ & præsertim Elisabethæ notabilis proscriptio, & Hispaniarum Regis tentata executio, cui Pontifex pro suâ liberalitate & munificentia quâ in alienis magnificè exercet possessionibus, aut eò promptiorem redderet totum Angliæ regnum expugnatis legitimis successoribus, donatione contulit. Hac donatione & regni spe ductus Hispaniarum Rex omnes virium suarum nervos ad oppugnationem Angliæ contulit, tantamq; classem instruxit, quæ ad aliarum differentiam magna Hispaniæ Armada vulgò appellari solet, ac incomparabili bellicarum rerum apparatu, innumerabili militum manu ita referta, ut cunctis admirationi & terrori fuerit. Tanta Hispanos occupanda Angliæ invasit cupiditas, ut Meterano b teste, vix ulla illustris, generosa, nobilis, aut cuiusvis ordinis familia in Hispania fuerit, ex qua non inani Pontificiæ donationis spe lactati huic se classi ingesserint, & militari Sacramento obstrinxerint. Verum uti temerè & contra ius fasq; hæc fuit suscepta bellandi crudelitas, ita exitum sortita est lamentabilem. Nam postquã Elisabetha magnanima Angliæ Regina & quasi altera Semiramis vel Thomyris extrema tentare Papam per Hispanum videret, fines regni sui anxie & sollicitè custodivit, viram fortissimū rei q; militaris experientissimum Franciscum Draconem classe militari instruxit longe tamen disparis conditionis & magnitudinis, qui prudentia & strategematis huic negotio convenientibus magnam illam Hispanorum classem, seu ut vulgò dicunt Armadã dissipavit, oppressit, submersit, tanta hominum strage, ut totum mare in sanguinem humanum conversum videretur. Crudelitatem Pontificii regiminis & propter religionem proscriptionis licentiam confirmat, brutum fulmen Papæ

a Bodin.
l. 1. de re-
pub. & 10.
p. m. 187.

b Lib. 15.
Anno Christi
1588.

O R A T I O.

^aVid. Auct.
Bruti Ful-
min in pr.

Sixti V. adversus Henricum Serenissimum Navarra Regem & illustrissimum Henricum Borbonium Principem condæum crudelissimè evibratum. a Testantur multorum bellorum incendia quorum fax & alastor in Gallis Romanus præsul exitit. Missis Cardinalibus, Episcopis, & aliis ex suo comitatu commissariis, qui tanquã mali genii ad furesta & internecina bella, ad carnificinas, ad vastitatem Gallia religionis vel alio levi prætextu inflammarent. Testatur id Iulii Secundi crudelissimi Papæ monumentum. b

^b Idem p.
83. & seqq.

In Gallum ut fama est bellum gesturus acerbum.

Armatam educit Julius urbe manum.

Accinctus gladio claves in Tibridis amnem

Projicit & sævus talia verba facit:

Cum Petri nihil efficiant ad prælia claves,

Auxilio Pauli forsitan ensis erit.

^a Alciatus
ad l. taber-
næ 183. ff.
de V. S.

Olim Pontifices dicti fuerunt, quasi pōtem faciant ad salutem æternam a hodie haud inconcinnè dici possunt, quod quasi pontem faciant, ad regnorum regionum & Principatuum direptionem. Ad quod

Duarrenus 1C. alludit inferens, similes esse Pontifices & Episcopos hodiernos Demadi illi Atheniensi, qui nolentibus Atheniensibus divinos honores Alexandro decernere, respondit: videte ne dum

^b Lib. 5. de
Repub. c. 5.
p. 575.

cælum custoditis, terram amittatis. Hinc etiam patet, bella Indica ab Hispano novi orbis provinciis illata iuris & iustitia fundamento minimè niti. Improbanda est illorum quoq; immanitas, qui honoris & fortitudinis recuperandæ causa, ut strenui videantur

^c Lib. 1. an-
nal. sub
iuit.
^d Pezel mel
lic. Hist.
p. 1.

belli semina conquirunt. Hi muscas ut Bodinus b loquitur imitantur, qui non nisi scabris in locis consistere possunt, specula polita oderunt. Huc pertinet quod Tacitus refert, Bellum adversus Germanos susceptum, abolendæ magis infamiae causa, ut scilicet strenui viderentur, ob amissum cum Quintilio Varo c exercitum, quàm cupidine

proferendi imperii aut dignum ob præmium: Cautè itaq; caveat Christianus Magistratus cum non temere bellum indicere liceat, ut exemplo Xerxis Græciam oppugnare volentis, convocatis prius prudentibus, rationes diligenter expendat, omnia enim consilio prius

experiri

O R A T I O.

experiri quam armis decertare decet. e Nam saepius quae in eo ge-
 nere levissima videntur, paulo momento gravissima comperiuntur:
 & ut maxima tempestates, quae calamitates agris inferunt, ab exha-
 lationibus & vaporibus levissimis excitantur: ita quoque bella, quae
 regionibus exitium afferunt, saepe ex rebus minimis oriuntur. Argu-
 mento sit illud, quod Iustiniano Imperatore, non modo cives singuli,
 sed etiam universi, ac oppida ipsa factionibus divisa fuerunt, ut quae
 quisque colorem adamaverat, pro eo quasi pro aris & focus pugnandum
 putaret. a Non tamen limitanda Anabaptistarum rabies quam sola
 superstitio & tumida opinionis saginat vanitas. Qui Christianum
 Magistratum ab omni belligerendi potestate exemptum volunt. Ra-
 tiones suae assertionis solidas afferre nullas possunt, sed rancidis nu-
 gis, & scelerato ausu Scripturae quaedam detruncant testimonia &
 pro palliandis suae superstitionis erroribus insulse cavillantur. Equas
 esse in Hispania quas ex vento Favonio concipere ferunt, sed faetus
 evanido. b Sic & hi Austro blandientium & inanium opinionum gra-
 vidi, serium nihil pariunt, sed ut tumidi tantum utres ventos fabu-
 larum & mandaciorum evaporant. Denique ut missos hos homines
 faciamus, levia nugarum sunt folia quae curque ferunt, non digna ut
 in hoc spectatissimo consessu discutiantur. Audiamus Augustinum,
 cuius verba canonica comprobant auctoritas: Militare non est
 delictum: sed propter praedam militare peccatum est. c
 Apud veros Dei cultores etiam ipsa bella pacata sunt, quae non cupi-
 ditate aut crudelitate, sed pacis studio geruntur, ut mali coerceantur
 & boni subleventur. d David vir secundum cor & voluntatem
 Dei, bella gessit plurima.

Patet tam ex rationibus quam divinarum literarum oraculis,
 quae pro ratione temporis & virium mearum facultate adduxi, re-
 ligionis vel regionis tuenda, vel iniuria rei amissa recuperanda cau-
 sa, bella pie suscipi & confici posse: In rebelles pariter ac iuris iustitiae-
 que vigorem negligentes ensem stringere Martemque experiri ambiguum
 non esse. Inducenda autem religionis vel acquirenda regionis cupi-
 ditate.

a Terent.
 in Eunuch.
 act. 4. Sc. 5.
 7.

a Bodin. l.
 4. de Re-
 pub. cap. 7.
 p. 738.

b Plin. Hi-
 stor. nat.
 lib. 4. c. 22.
 quae alleg.
 Lanfius in
 consult. 1.
 Europ.

c c milit. 5.
 caus. 23.
 q. 1.

d c. apud 6.
 d. caus. 23.
 q. 1.

Conclusio.

91 II 372

ORATIO.

ditate, honoris & fortitudinis lucranda aviditate, armis contendere cum populo nobis minimè noxio recta ratione improbatum est.

Iehova Ter Optimus Ter Maximus, pacis amantissimus, aequi iustiq; observantissimus: qui cælorum perennes orbes, qui siderū inæquales cursus, qui elemētorum alternas vices, qui deniq; omnes res superas inferas unanimi cōcentus harmonia temperat, moderatur, & gubernat, hominum pariter discordantes animorum motus optatissimo pacis rore irriget, & firmo concordia vinculo astringat, ne temerario aut ceco impetu ferātur misceanturq; res humana. Matthea Imperatoris invictissimi, Monarchæ Augustissimi genium pacificum, constantia robore imbuat, patriæ amore incendat, ut imperii summi clavum, ut hæcenus nunquam satis laudabili, ad posteritatem monumēto feliciter cæpit, ad concordiam & iustitiam in turbulentissimo hoc Germania statu, ita inclinet quo religionis pura libertas cōservetur, ac in remotissimos orbis humani recessus spargatur, suum cuiq; sartum salvumq; cōservetur, boni protegantur, scelerati & ad seditionem nati stricto iustitiæ mucrone iugulentur, ac deniq; in sinu Maiestatis suæ Serenissimo, serenus tranquillusq; rerū omnium status conquiescat. Procerum ac statūū imperii animos debito observantiæ, obsequii & iustitiæ nexu copulet, ut arctâ quasi devincti concordia catenâ, dum imperantur, & imperant, cum imperante unanimiter vivāt, valeant, floreatq;, sibi & imperio diu incolumes, ardentissimisq; votis & desideriis cum Poëta precentur:

Nulla salus bello pacem te poscimus omnes.
DIXI.

NOBILISSIMO SVO DN. Bosen / ADCLAMABAT THEODORVS Reintingt Livon.

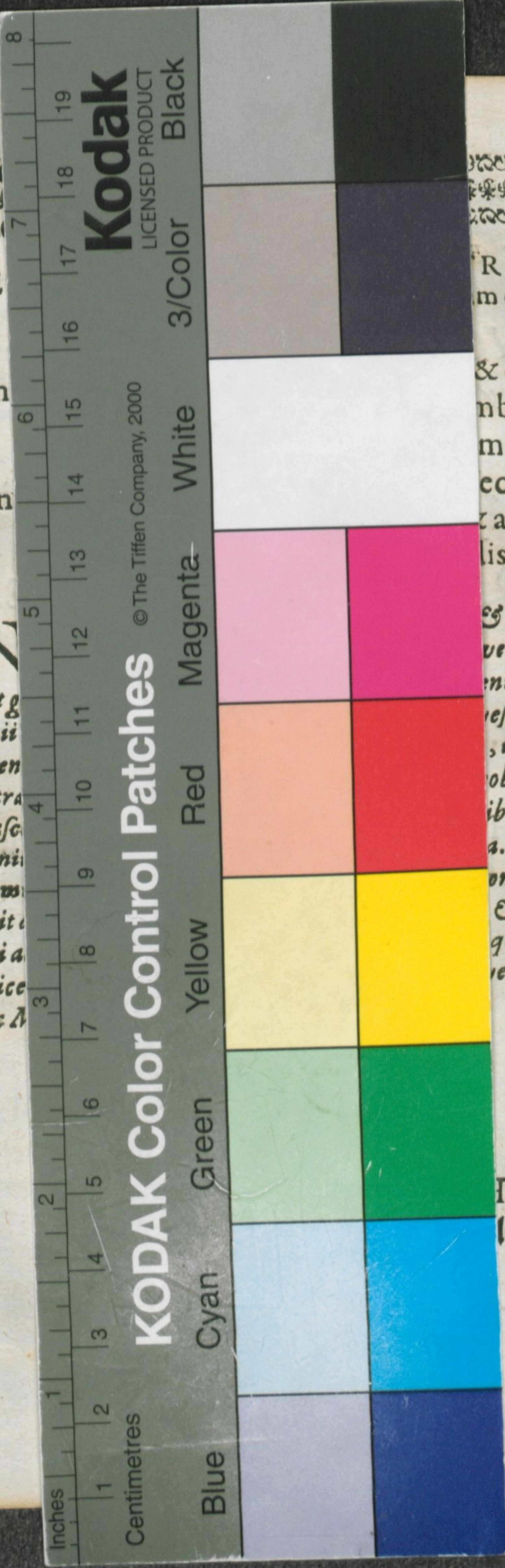
M Artis & Artis, opus stirpis generosa propago, Martis & Artis opus, stirpis generosa propago
Efficiunt, ut quis Nobilis esse cluat. In te connubio sunt glomerata bono
Martis in Arte decus venaris laudis honore, Perge alacer studiis generi prestare nitorem
Enthea quem virtus conciliare valet. Virtute eximius Nobilis unde clues.
Exponis causas facundo rore loquela, Taubm. Hic meruit veræ sibi Nobilitatis honorem
Cur Martis justè Classica signa sonent. Quem genus, & genii nobilitavit honor.

FINIS.

WMA

RE
Dn
Dn
N
det g
qui
splen
ultra
nusc
geni
dem
erit
mi a
spice
ex A

RE
Dn
Dn

RENIA NOBI-
m experientia

& confirmato Prae-
nburg. Serenissimi
mo:

ecano Martisburg.
z amicis iugi obser-
lis.

Et benèfacere. Liberale
velle virtutis vestra sua-
nuitas. Officium obse-
vestra dignitatis impedit
, imò teneor, non tamen
obis fero levidensa mu-
ibus benivolentia vestra
a. Belli causas precipuas
onsecrare volui. Vestra
Et sincero observantissi-
quo Et sereno vultu in-
ete aviternum. Giessa.

Henricus Bose auff
leuben.

